

מכון שתילי זתים

לקראת ימי הפורים הבאים אלינו לשלום
הבאנו לפניכם סעיף אחד השייך במיוחד לשנה זו
מתוך שולחן ערוך עם שתילי זתים אורח חיים סימן תרצג
עם הביאורים זית רענן וסביב לשולחן

שולחן ערוך

א אחר קריאת המגילה בערבית, אומר ואתה קדוש. ואם חל במוצאי שבת, באומר ויהי נועם, קודם
ואתה קדוש (א). (הגה) וקורין המגילה ואחר כך מבדילין (ב). ואומר ויתן* (ג) (מנהגים):

באר הגולה

א טור בשם יא אומרים. ב פס. * פירוש, כמו בשאר ימות השנה אחר סדר קדושה וכו'. ולא בא אלף לשמענין שמאחרין הבדלה אחר קריאת המגילה, משום
לאפוקי יומא מאחרין ליה.

שתילי זתים

סימן תרצג (א) ולא ובא לציון גואל, שאין עיקר הגאולה בלילה. ואז אומר קדיש שלם. אבל אחר שמונה עשרה אין
לומר רק עד לעילא (ר"ד אבודרהם עמוד רד ולבוש סק"א): (ב) שמאחרין לצאת מן השבת (לבוש שם). ועיין סימן
תרפ"א סעיף ב'. ויברך מאורי האש קודם קריאת המגילה (בית יוסף בשם כל בו סימן מא. וכן כתב מהריק"ש ערך לחם): (ג) כבשאר

זית רענן

סימן תרצג סק"א ולא מתחילין ובא לציון גואל, לפי שאין עיקר הגאולה בלילה. והטעם כתב ר"ד אבודרהם דף מ"ו, כדי
שלא יאמרו האומות, כמו גנבים הם שברחו בלילה. אלא ביום לעיני כל הגויים, כמו שנאמר בגאולת מצרים ויהי בעצם היום
הזה, בעצומו של יום. ואז אחרי ואתה קדוש, אומר קדיש שלם, דהיינו קדיש תתקבל. אבל וכו'. ודלא כמג"א ריש הסימן שכתב לומר
קדיש תתקבל אחר ח"י, וגם אחרי אתה קדוש שאחר קריאת המגילה יאמר קדיש שלם בלא תתקבל, עיי"ש. וכ"ה מנהג השאמי. מיהו דעת
מהרי"ץ בע"ח דף קסד ע"ב שאחרי תפילת ח"י אומרים ויהי נועם, ואתה קדוש, וקדיש תתקבל, ומסיימים התפילה, וקורין המגילה, עיי"ש. וכ"ה
הבלדי. ולמנהגם אחרי המגילה אומר קדיש יהא שלמא, או רבי חנניא וקדיש דרבנן:

סק"ב שמאחרין וכו'. ועס"י תרפ"א ס"ב. שם מבואר דמהאיי טעמא בחנוכה במוצ"ש מדליקין נר חנוכה תחילה ואח"כ מבדילין.
וכ"כ מהרי"ץ בע"ח דף קסד ע"ב שמבדילין אחרי קריאת המגילה. וכן מנהגינו פשוט. ויברך על הנר ברכת מאורי האש קודם
קריאת המגילה, כדי שלא יהנה מאור הנר בלא ברכה, שהרי משתהה הרבה. ב"י וכו'. וכן הסכימו הפר"ח סק"א, והברכ"י סק"א,
ועוד מפוסקי הספרדים. וכן מנהג השאמי. מיהו מהרי"ץ בע"ח דף קסד ע"ב כתב שא"צ לברך על האש קודם המגילה, שהרי מרן בשו"ע לא
הזכיר כאן הבדלה כלל, נראה דשווה למוצ"ש דחנוכה שכתב שמדליקין נר חנוכה ואח"כ מבדילין, ולא הזכיר שצריך לברך על הנר תחילה. ואף
שבב"י כאן כתב בשם הכלבו לברך על הנר קודם קריאת המגילה ולא העיר עליו מאומה, מ"מ מדלא כתבו בשו"ע ש"מ דלא ס"ל כוותיה. ודחה
מהרי"ץ דברי השכ"ג שכתב שדעת מרן כדעת הכלבו. שהרי בהדיא הביא הב"י לעיל בסימן רחצ דברי הכלבו, וסיים עליו וז"ל, ומ"מ לקרות

סביב לשולחן

סימן תרצג סעיף א אחר קריאת המגילה וכו'. פירוש, שאחרי תפילת ח"י אומר קדיש לעילא, ומיד קוראין המגילה, ואח"כ אומרים
ואתה קדוש. וכן הוא מנהג השאמי. ומנהג הבלדי שמסיימים את התפילה כרגיל, ואח"כ קורין את המגילה, ואין אומרים ואתה קדוש

כלל:

שם ואח"כ מבדילין. בבית הכנסת. ואח"כ ילך לביתו ויבדיל לבני ביתו, ויכול לברך גם לנשים ברכת מאורי האש. ואם האשה רוצה, רשאית לברך לעצמה.
ויש שאסרו לנשים לברך ברכת מאורי האש. ואומרים שגם הבעל אם כבר בירך, אינו יכול לברך לאשתו. דבשלמא הבדלה, אע"פ שהיא מ"ע שהז"ג, הרי

שתילי זתים

מוצאי שבת (לבוש שם ואליה זוטא סק"א). כן צריך לומר. ועיין עטרת זקנים (סק"א):

זית רענן

מגילה לאור הנר דלאו מלאכה היא כלל, נראה דבהבדלה בתפילה סגי, עכ"ל. הרי דס"ל למרן דא"צ לברך על הנר תחילה, עיי"ש. וכן מנהג הבלדי. **ודע** דכל דברי מהרי"ץ שם, הם מדברי שו"ת פרח שושן או"ח כלל ג סימן ב. והפ"ש עצמו שם תמה על מרן הב"י, דלהבדיל בתפילה נמי א"צ. וכי אסור ללמוד בשבת לאור הנר משום דהויא מלאכה, פשיטא דלא, וא"כ מה טעם לאסור עד שיבדיל בתפילה. ואם יש סברא לאסרו, אינו אלא מפני שאסרו ליהנות מן הנר קודם שיברך עליו, והיכי שרי בהבדיל בתפילה בלבד. ויש לישב בדוחק, וצ"ע. עכת"ד הפ"ש. ולענ"ד המעיין יראה שהבין שטעם הב"י הוא כדי שלא יהנה מאור הנר. ולזה הסכים אף הפ"ש. ולפ"ז לדבריו לא קשיא מחנוכה שמדליקים הנר תחילה, דיש לחלק בין הדלקת נר לקריאה. אלא שעדיין תימה על הב"י כיצד כתב שמועיל ע"י הבדלה בתפילה. וצ"ל שהעיקר כדברי הב"י כאן, שהוא מקום הדין. וכדאמרינן בדוכתי טובא, כשדבריו של אותו פוסק סותרים מדידיה אדידיה, העיקר הוא כדבריו במקום שמובא עיקר הדין, לפי שאז דקדק ועמד על עיקרן של דברים. וכיון שלא חזר מרן להביא בב"י כאן דסגי בהבדלה שבתפילה כמ"ש בסימן רחצ, משמע דהדר ביה. אלא שעדיין ק"ק למה השמיט דין זה מהשו"ע. וי"ל. **ודע** עוד, דהפ"ש שם סיים, שלמעשה צריך לברך על הנר קודם שיקרא את המגילה, לחוש לדעת הכלבו ומהרי"ק ש שאסרו ללמוד קודם שיברך על הנר, מה גם שלדעת מרן אין איסור בדבר אם יברך קודם שיקרא, עיי"ש. ומהרי"ץ בע"ח מסיק לא כן אלא כמ"ש לעיל, ולא חש לדעת האוסרים. וצ"ל דס"ל דהעיקר כהמתירין, אם משום שכן מנהגינו ולא רצה לשנותו. אם משום דלסדר כל הברכות על הכוס עדיפא מכולהו. ורק לגבי ת"ב שחל במוצ"ש כתב לברך על הנר קודם איכה, כיון שאין הבדלה על הכוס אלא למחר, למה יאחרה בחינם, עיי"ש. ויש עוד טעם בזה, כתבו הכנה"ג בשם מהר"ש הלוי, שא"צ לברך על הנר תחילה, כיון דמסדרין אח"כ על הכוס. והנאת הנר כבר נפטרה בברכת יוצר המאורות, וברכת מאורי האש על הנר אינה אלא זכר למה שאירע לאדם הראשון, עיי"ש. **אלא** שראיתי למהרי"ץ עצמו בשו"ת פעו"צ ח"א סימן קנה, דן אם מותר ללמוד במוצ"ש קודם שירך על הנר. וכתב שהרב פר"ש (שם) האריך בזה. והביא רק את כל סיוע דבריו, שכתב שצריך לברך על הנר תחילה, לחוש לדעת הכלבו ומהרי"ק ש שאסרו ללמוד קודם שיברך. ולא רק ללמוד, אלא ה"ה לשתות עשן אסור קודם שיברך על הנר. דאע"ג דמותר במלאכה כיון שהבדיל בתפילה, מ"מ מטעמא אחרינא יש לאסור, לפי שנהנה מן הנר קודם שיברך עליו, עיי"ש. ובסימן קנו העלה מהרי"ץ דברי הפ"ש לעניין פורים שחל במוצ"ש, שיברך על הנר קודם קריאת המגילה, עיי"ש. וכבר עמד על דבריו הרש"ה בהגהותיו על ע"ח שם (נדפסו בספר דברי שלום חכמים), וכתב שבע"ח היא משנתו האחרונה, עיי"ש. ולענ"ד אם מצד שכך נהגו, לחיי. אבל בדעת מהרי"ץ נראה שחזר בו בפעו"צ ממ"ש בע"ח, שהרי בע"ח כל דבריו מיוסדים על הפ"ש, ולא הביא סיוע דבריו. משמע שראה את כל דבריו, ואף ציין לעיין שם. אבל לא ס"ל כסיוע דברי הפ"ש. משא"כ בתשובה לא הביא את תחילת דבריו, אלא רק את סיועם, משמע שזהו העיקר, והבן. וכ"נ מדברי הרבנים תורת חכם ושושנה"מ שהעלו דברי מהרי"ץ בפעו"צ בפשיטות. ומ"מ למעשה פשוט שאין לשנות המנהג, ונהרא נהרא ופשיטה. וראה עוד בסביב לשולחנך ד"ה ואח"כ. **והעולה** מכל האמור, דיש לנו שלושה דינים. בפורים, מחלוקת אם צריך לברך על הנר תחילה. בת"ב לכו"ע מברכים. בחנוכה לכו"ע אין מברכים. לדעת רבינו המחבר צריך לברך כשנהנה ממש לאור הנר בקריאה, ולכן בפורים ובת"ב מברך. אבל בחנוכה אינו מברך, לפי שאינו נהנה מהאור שהדליק. ולמהרי"ץ בפורים וחנוכה אין מברכים. ול"ד לת"ב, דלמה לאחר בחינם. **אגב**, מדברי רבינו המחבר שמצריך לברך על הנר קודם קריאת המגילה, יש ללמוד למי שמבדיל בביתו בשאר מוצ"ש, שאין לו לאחר את ההבדלה ולעסוק בנתיים בדברים אחרים לאור הנר, שהרי הוא נהנה ממנו בלא ברכה. ואפילו אם רצונו להמתין לזמן צאת שבת אליבא דר"ת, יש לו לזוהר שלא לעסוק בדברים אחרים לאור הנר, דמה מועיל לו מה שמחמיר כסברת ר"ת והוא נהנה לאור הנר בלא ברכה. ומה שנהנה מהאור בבית בלא שיתעסק בדברים אחרים לאור הנר, נראה שאין לחוש, שהרי אי אפשר לצמצם שמיד בצאת השבת יברך על הנר. ואף רבינו המחבר לא כתב כן כשרוצה לקרוא את המגילה, והבן. מיהו לפי דעת מהרי"ץ בע"ח שהבאנו לעיל, נראה דאין לחוש לאיחור גם אם יקרא לאור הנר. אלא שלענ"ד גם לדעת מהרי"ץ אין להקל, שהרי בשו"ת פעו"צ שהבאנו לעיל, חשש לדעת האוסרים. וא"כ אם באנו להקל ולסמוך על דבריו בע"ח דלא חש במגילה, אינו אלא מצד המנהג, שכך נהגו בפורים.

אבל בכל השנה אין להקל, במקום שאפשר שמהרי"ץ אוסר, ודו"ק היטב:

סק"ג כבשאר וכו'. כצ"ל. ר"ל דבדפוסים של השו"ע הגירסא בהגהת רמ"א כך היא, ואומרים ויתן לך, וקורין המגילה ואח"כ מבדילין, ע"כ. ורבינו המחבר שינה הסדר, שהרי ויתן לך שייך בכל מוצ"ש אחר ואתה קדוש, ומאי שנא כאן שיאמרוהו קודם ההבדלה, וכמ"ש האחרונים. ועיין באה"ג. והמשנ"ב סק"ב יישב את גירסת הדפוסים, דמאי דקאמר שאומרים ויתן לך, כוונתו למוצ"ש אחר הבדלה, וההבדלה הוא אחר סדר קדושה כמו בשאר ימות השנה. ומ"ש וקורין המגילה, הוא עניין בפני עצמו. **ועיין עז"ק**, שכתב כן:

סביב לשולחנך

היא נכללת במנות זכור ושייכא לשבת. ואפילו למ"ד הבדלה דרבנן, דומיא דקידוש תיקוה. משא"כ נר שנתקן לזכר לזריאת האש במו"ש, ואינו שייך לשבת כלל, והו"ל זמן גרמא, מנ"ל דחייבות. ואולי כיון דלכתחילה מנ"ה לסדר ברכת נר יחד עם ההבדלה, דינה כהבדלה. ויותר נכון לומר לכו"ע אין האשה חייבת בברכת הנר. וכ"כ המשנ"ב צביה"ל לעיל סימן ר"א ס"ח. מ"מ כבר ביארנו בז"ר שם סק"ג שלדעת הרמב"ם ומרן שגשים חייבות בהבדלה מן התורה, א"כ הן חייבות בכל ברכות ההבדלה. ולכן אשה שבעלה לא נמלא, היא מזבלת לעלמה ומזכרת כל הברכות, עיי"ש. וכן מנהגינו פשוט, שצמקומות עשויים הבדלה צביה"ל, חוזר הבעל ומבדיל לאנשי ביתו ומזכר כל הברכות: